

Het Nieuwe Strepen door Johan Vos

Vorig jaar is FLORON gestart met een iets andere benadering van het “strepen” van wilde planten op basis van vierkante kilometers. Tot nu toe hebben we altijd geprobeerd om zoveel mogelijk soorten op te sporen, of wel zo compleet mogelijk te zijn. Bij het nieuwe strepen is belangrijker dat de gegevens statistisch vergelijkbaar zijn. Hiervoor is een protocol ontworpen dat te vinden is op de site: www.floron.nl onder Meedoen/Het nieuwe strepen. Het is o.a. de bedoeling dat de hokken onafhankelijk van elkaar dubbel bezocht worden.

Voor 2013 heeft FLORON een selectie van 500 KM-hokken gemaakt met de vraag om deze conform het nieuwe protocol te strepen. Ook in Zoetermeer heeft FLORON hiervoor een hok geselecteerd (**Hok 30.57. 42**) dat Joke voor dit jaar voor onze plantenwerkgroep heeft vastgelegd. Ook dit hok bezoeken we dit jaar daarom twee keer: **16 mei en 5 september**. We maken twee streeplijsten, gaan per keer in twee groepjes van maximaal 3 personen op pad, besteden niet meer dan de hiervoor standaard beschikbare tijd die we verdelen over de aanwezige biotopen. Wat dat laatste betreft moet je denken aan: bos, hooiland, stedelijk gebied, water en oevers e.d. Het verzamelpunt is bij de **Balijbrug** (fietsbrug over de A12)

Tilly en ik zijn zaterdag 6 april in Leiden geweest om ons deze nieuwe manier van strepen te laten uitleggen. Naast het opsporen van beschermde en bedreigde (RL) soorten hoop ik dat voor deze nieuwe manier van strepen ook in Zoetermeer een mooie toekomst is weggelegd.

Tot slot wil ik iedereen wijzen op de nieuwe verspreidingsatlas die recent online is gekomen. Van iedere plantensoort uit de Heukel's flora kan de verspreiding in Nederland (plus foto's) bekeken worden. Op deze site doet FLORON een oproep om foto's van planten aan te leveren waaraan nog behoefte is, zodat ook die op de site geplaatst kunnen worden.

Zie www.verspreidingsatlas.nl/planten

Maai – en snoeibeleid van Zoetermeer Door Henk Lubberding

Op vrijdag 24 mei vond weer het halfjaarlijkse overleg plaats tussen natuurverenigingen (4 mensen van IVN, KNNV en Vogelwerkgroep Zoetermeer) en de afdeling Stadsbeheer over het maai- en snoeibeleid van de gemeente Zoetermeer. Op deze vergadering zijn ook altijd vertegenwoordigers van het bedrijf aanwezig dat de werkzaamheden uitvoert. De natuurverenigingen bereiden deze vergadering een week van tevoren voor om zoveel mogelijk met een gemeenschappelijk standpunt te komen. Deze voorvergadering wordt gewoonlijk door 8 - 10 mensen bijgewoond, niet alleen van bovengenoemde verenigingen.

De natuurverenigingen vinden dat er te veel bomen gekapt en te veel gras en ondergroei gemaaid wordt en dat dat zeker niet mag gebeuren in het broedseizoen. De tegenargumenten van de gemeente zijn drieledig: kosten, veiligheid en beleid.

- **Veiligheid.** Zodra bomen takken gaan verliezen met een risico voor voorbijgangers moet er ingegrepen worden. Ook door ziekte aangetaste bomen worden gekapt. Op dit moment veroorzaakt de gewone vogelkers (*Prunus padus*) nogal wat veiligheidsproblemen, omdat deze struik op teveel plaatsen is doorgegroeid tot boom.
- **Kosten.** Elke afwijking van het normale maaien kost meer geld. Er zijn landelijke regels voor de lengte van het gras en de ondergroei na het maaien. Afwijkingen hiervan leiden tot boetes voor de uitvoerders.
- **Beleid.** Afhankelijk van het type park in Zoetermeer wordt er meer of minder ingegrepen. Om niet overal bos te krijgen en om meer licht voor de ondergroei door te laten, moeten er regelmatig bomen worden gesnoeid of gekapt.

Omdat wij meer inzicht willen hebben in het gemeentebeleid en niet altijd achteraf voor voldongen feiten komen te staan, zal de gemeente - op ons verzoek - komen met een beleidsplan, zodat wij ook actiever mee kunnen denken.

Wij hebben de stellige indruk dat de gemeente onze argumenten serieus neemt. Regelmatig worden onze suggesties uitgevoerd of wordt er geëxperimenteerd op grond van onze opmerkingen.

Mochten er vanuit de KNNV nog op- en aanmerkingen zijn over het maaien en snoeien, laat het ons dan weten (waglub@xs4all.nl).

Het Stedelijk Libellenreservaat Door Henk Lubberding

Eindelijk was het eens mooi weer afgelopen zaterdag (25 mei). De opening van het libellenreservaat was dan ook een prettige gebeurtenis. Na een korte introductie in de Balijhoeve door libellenexpert Kars Veling en een rondwandeling door het gebied werd het Stedelijk Libellenreservaat officieel geopend door Klaasjan de Jong, wethouder Natuur. Een kleine 100 bezoekers zagen hem, samen met de initiatiefnemers Kars Veling en Winfried van Meerendonk, het bord met informatie over libellen onthullen.

De bedoeling is dat er regelmatig geïnventariseerd gaat worden. Iedereen die daaraan mee wil doen kan zich opgeven bij Tilly Kester (tilenwim@xs4all.nl), met als beloning de kans om alle 26 aanwezige libellensoorten te zien.

De onthulling (Fred Reeder)

Nieuws op herhaling

Dagexcursie PWG-Zoetermeer naar de duinen van Castricum.

Datum : Zaterdag 6 juli

Tijd excursie (dus zonder reistijd van en naar het gebied: 10.00 – 16.00 uur.

Excursieleidster : Thea Spruijt Floron-vrijwilligster van 2011 en expert in dat gebied.

We gaan een stuk van het gebied bekijken wat goed beschreven staat in het boek van Ton Denters "Planten kijk en wandel gids van Nederland". Jullie cadeau aan mij bij het afscheid als voorzitter Gebied: Noord-Hollandse Duinreservaat. Op bladzijde 82 staat een prachtige kaart. Voorstel is om bij punt 16 te starten (kun je nl. goed parkeren met de auto) en dan naar het N-W te lopen naar punt 7 en 8.

Thea zal zoveel mogelijk mooie en leuke plekken laten zien onderweg. We lopen heen en terug. Zoals jullie zien zijn er geen horecagegelegenheden onderweg, alles zelf meenemen. Af en toe zijn de paden met rulzand en de duinen best pittig, dus goed schoeisel etc. meenemen.

Opgeven **verplicht per e-mail** bij Annet de Jong: beirawa@planet.nl

Maximale groepsgrootte 12 personen.

Graag vermelden:

1. Heb je een auto ter beschikking die dag en kunnen mensen mee-car-poolen?
2. Hoeveel mensen kunnen mee in je auto
3. Kom je zelf op eigengelegenheid.

Van de plantenwerkgroep

Plantenwerkgroep - Inventarisatie do 18 april 2013 - hok 305745 [x = 94km, y = 451 km]

Aanwezig: Anke de Bruyn, Tilly Kester en Wim de Liefde, Fred Reeder, Johan Vos en Joke de Ridder

Stormachtige inventarisatieavond op 18 april

door Joke de Ridder

diep gebukt (Fred Reeder)

Je ziet 6 mensen diep gebukt, hun neus bijna op de stoeptegels, sommigen zelfs gekniel: het zijn leden van de plantenwerkgroep die zich afvragen of ze een zandraket zien of toch een vroegeling. Een half uur later en 10 meter verderop, hebben ze zevenblad gevonden! En kijk daar: een kleine brandnetel, hoera! Heerlijk toch om met zulke rare mensen mee te lopen (ik bedoel er niks mee hoor, ik ben er zelf ook één).

en op de knie (Fred Reeder)

dan die van de Paarse dovenetel. Die van Hoenderbeet daarentegen zitten tegen de stengel ze zijn vrijwel stengelloos. Ook de bloemen verschillen iets (zie de plaatjes in de Flora).

De kleine brandnetel (meerdere exemplaren aanwezig) vond ik maar vreemd in deze tijd van het jaar. Het zijn toch eenjarige planten, die zou je nu nog niet (bloeiend!) verwachten. Ze moeten de winter overleefd hebben.

ingesneden paarse dovenetel (Fred Reeder)

Nieuw dit seizoen is dat we van sommige planten de precieze coördinaten van de vindplaats noteren. Dit zijn de soorten uit de Veldgids van de beschermde soorten in Zoetermeer. Op onze streeplijst zijn ze grijs gemarkeerd. We vonden er één: een bloeiende dotterbloem.

Dotterbloem (Fred Reeder)

Ook leuk: we dachten een dode bunzing te zien drijven! Wat zullen de bewoners van dat huis gelachen hebben, het was een plastic beest.....

We liepen langs de Rokkeveense weg, de Binnenweg (langs de begraafplaats) en een paar straatjes in het dorp, o.a. de Molenstraat. Langs de Binnenweg ontdekten we een nieuw aangelegde berm. Hier kwam kamille, kleine varkenskers, blaartrekkende boterbloem, (Grote?) klaproos, speerdistel.

Leuk om over een tijdje nog eens te kijken.

Na anderhalf uur hadden we 73 soorten op de lijst aangestreept en hielden we het voor gezien: door de harde wind hadden we het koud gekregen!

Plantenwerkgroep - Inventarisatie do 2 mei 2013 - hok 305821 [x = 95km, y = 453 km]

Aanwezig: Anke de Bruyn, Wim de Liefde, Henk Lubberding, Joke de Ridder, Johan Vos en Tilly Kester

Tussen Seghwaert en Noordhove door Tilly Kester

Op de Ruimtebaan, hoek Schansbaan startte onze zoektocht voor deze avond. Het was na een lange periode van droogte nog altijd droog maar nu wel wat zachter en ook winderig.

de wegberm is altijd interessant (Tilly Kester)

We hebben eerst de grazige wegbermen van de Ruimtebaan bekeken, het was de tijd van het jaar dat de bermen geel kleuren van de paardenbloemen. Naast de gebruikelijke hooilandsoorten troffen we draadereprijs, kraailook en bosveldkers aan. Aan de overkant van de weg waren proefvakken met aangeplante bijvoet te zien. De gedachte achter dit experiment is dat bijvoet van belang is voor een aantal natuurlijke vijanden van de eikenprocessierups.

In de bosvakken van de Seghwaertse hout staan diverse spontaan opgekomen boompjes en struiken (essen, meidoorn vogelkers, kornoelje e.d.) tussen het fluitenkruid dat nog niet bloeide. Op weg naar het talud van Randstadrail viel een schitterend ontwikkelde zoom met voornamelijk braam op. Op het talud zelf zijn diverse vogelbosjes aangeplant met besdragende struiken, keurig gerangschikt op soort. Zo zagen we naast de plekken met Groot hoefblad bosjes van krentenboompjes, vlier en lijsterbes.

Winterpostelein (Tilly Kester)

Onder het viaduct van RandstadRail op een warme plek, troffen we ijle en zachte dravik aan, beide al in bloei. Op het stenige plein met de dansschool

In de bosvakken (Tilly Kester)

stonden veldereprijs, zandraket, zandhoornbloem en winterpostelein. In het natte hooiland van de Seghwaertse hout bij het kasteel stonden dotterbloemen, die we inclusief coördinaten geregistreerd hebben. Daar ook moerasspirea, raapzaad en wederom bosveldkers. In dit hooiland troffen we de eerste bloeiende grote vossenstaart, veldzuring en scherpe boterbloem aan.

Na twee uur, 86 soorten rijker, zo rond 21.00 uur, waren we weer bij onze fietsen aangekomen. Het begon inmiddels ook al weer wat te

schemeren.

Plantenwerkgroep - Inventarisatie do 23 mei 2013 - hok 305742 [x = 91km, y = 451 km]

Aanwezig: Anke de Bruyn, Wim de Liefde, Henk Lubberding, Joke de Ridder en Tilly Kester (en Johan Vos)

Het nieuwe strepen in de praktijk door Fred Reeder

Voor het eerst dit jaar viel een avond van de plantenwerkgroep letterlijk in het water. Het gevolg daarvan was dat Anke, Wim, Henk, Joke en Tilly op donderdag 23 mei, i.p.v. 16 mei het nieuwe strepen hebben beoefend. Zoals elders in deze Nieuwsbrief wordt uitgelegd werken we bij het Nieuwe strepen strikt volgens een protocol van FLORON. Johan was deze avond verhinderd en heeft woensdagmiddag 22 mei gekozen om zijn bijdrage (4 uur te strepen in dit hok) te leveren. Verderop leest u meer over zijn bevindingen.

Dat alles zorgde op donderdagavond voor wat verwarring want we kunnen volgens dat protocol met maximaal 3 personen 2 uur inventariseren. Wim, Henk en Fred hebben zich dan ook afgescheiden en afzonderlijk een eigen lijst ingevuld, terwijl Joke, Anke en Tilly de lijst voor het nieuwe strepen van streepjes voorzagen.

Nieuw strepen of niet, de waarnemingen zijn natuurlijk hetzelfde. Gele morgenster, bosveldkers, al dan geen wilde hyacintjes, brede orchis en rivierkruiskruid zijn de soorten die je in dit jaargetijde hier kunt verwachten. Ook wanneer alles zo'n twee weken achter loopt en het nog steeds zeer koud is voor de tijd van het jaar.

Het groepje "nieuw strepen" heeft ook het aangrenzend deel van de wijk (de houtbuurt) bezocht. De andere groep heeft zich beperkt tot de geluidswal langs de A12 en de spoorlijn, het Balijbos en de berm van de singel langs het Essenhout tegenover de poldertuinen. De singel zelf leverde ook nog de gele plomp en de witte waterlelie op. Het laatste groepje streepte zo'n 75 soorten aan.

brede orchis (Fred Reeder)

Opvallend waren de ontwikkelingen op de geluidswal. Jarenlang werd de vegetatie hier 6 keer per jaar gemaaid en bleef het maaisel liggen. Na vele verzoeken vanuit KNNV en IVN en het verschijnen van een nieuwe aannemer op het gemeentelijke toneel werd uiteindelijk het roer twee jaar geleden omgegooid. Er wordt nu twee keer per jaar gemaaid en het maaisel wordt afgevoerd met o.a. als gevolg veel harige ratelaar onderaan in het talud van de oprit naar de fietsbrug. Nu al staat er een grote diversiteit aan soorten op de hellingen en op diverse plaatsen orchideeën in bloei. Voor zover ik weet heb ik die daar nooit eerder aangetroffen. Na twee uur en dat was geen ramp op deze koude avond, waren we weer bij de fietsen en ging ieder zijns weegs naar de warme koffie of thee.

Naar aanleiding van dit verslag een aanvullende opmerking van Johan:

Er is sprake van de gele morgenster, een niet zo opzienbarende soort gedurende deze tijd van het jaar zoals vermeld. 's Avonds zijn de bloemen van de morgenster gesloten en is het dus erg moeilijk

om goed te kijken om welke soort het gaat. Op woensdagmiddag in de volle zon heb ik op het talud van de geluidswal aan de Rokkeveense kant veel Oosterse morgensterren waargenomen. Dit zijn planten met eigele bloemen waarvan de kroonbladen opmerkelijk groter/langer zijn dan de kelkbladen.

Ik denk dat we dus zowel de gele als de Oosterse morgenster (constatering vrijdag 31 mei) hebben aangetroffen. Fred Reeder

De noordkant van het hok door Johan Vos

Om een zo compleet mogelijk beeld te krijgen van dit hok ben ik op woensdagmiddag aan de Meerzichtzijde met strepen begonnen. Het ging om de bosstrook tussen de A12 en de wijk, inclusief een aantal aangrenzende hooilanden, een deel van de waterbuurt (voor zover die binnen het hok valt) en de bermen van de A12 en taluds van de fietsbrug richting Rokkeveen. In de 4 uur die mij ter beschikking stonden heb ik 150 soorten kunnen aanstrepen. Een aantal leuke waarnemingen wil ik u niet onthouden: gewone dotterbloem op verschillende locaties, brede orchis, een grote groeiplaats van bosaardbei, tengere rus (in de wijk), donkersporig bosviooltje en grote hoeveelheden bastaard boshyacint (zie elders in deze Nieuwsbrief). Wat mij opviel was de enorme opmars van het groot heksenkruid, een soort die nu op veel donkere plaatsen in de bosstrook vaak als enige soort vlakdekkend aanwezig is. Het betreft hier een mooie indicator van het essen-iepenbos.

Over “wilde” hyacinten in Zoetermeer door Johan Vos

Rond half mei stonden de boshyacinten in de strook bos tussen de rijksweg A12 en e wijk Meerzicht weer in volle bloei. Dat levert jaarlijks een prachtig kleurenpalet op van hoofdzakelijk licht blauw, hier en daar aangevuld met roze en wit. Door de plantenwerkgroep zijn deze planten, mede door de verhalen vanuit de gemeente tot nu toe altijd als Wilde hyacint (*Hyacinthoides non-scripta*) geregistreerd. Als je er echter wat nauwkeuriger naar kijkt is het nog maar de vraag of dat juist is.

Wat is er aan de hand?

Over het natuurlijk voorkomen van Wilde hyacint in Nederland lopen de meningen uiteen. In Engeland zijn deze “blue bells” wel oorspronkelijk wild en kleuren ze de bossen in mei blauw.

Vorig jaar was ik zelf rond die tijd in Engeland en onder de indruk van de gigantische massaliteit waarmee deze soort daar optreedt.

Blue bells in Londen (Johan Vos)

Wilde hyacint in de Haarlemmer hout (Johan Vos)

Wat haar voorkomen in Nederland betreft suggereert Eddy Weeda in de Oecologische Flora (IV, blz. 288) dat de soort hier ten tijde van stadhouder Willem III die tevens koning van Engeland was (2de helft 17de eeuw) is geïntroduceerd en later verwilderd. Er zou dus sprake zijn van een stinzenplant. Vanuit die invalshoek zijn er in Nederland op diverse plaatsen historische populaties wilde hyacint te vinden en ook beschreven.

Een van die plekken is te vinden in de Haarlemmer hout waar de soort tot op de dag van vandaag massaal voorkomt. Het gaat om een vrij eenvormige populatie van planten met blauwe bloemen die veel gelijkenis vertonen met de Engelse blue bells: het gaat om bloemdekbladen die tot halverwege buis- of klokvormig samen neigen en een aan de top knikkende bloemtros waarvan de bloemen allemaal dezelfde kant op wijzen..

De Zoetermeerse exemplaren daarentegen vertonen een enorme veelvormigheid, zowel in bloemkleur als in de hierboven genoemde kenmerken: Het gaat gemiddeld om forse planten met relatief breed blad. Voor dat laatste zou de voedselrijke kleibodem waarop vrijwel alle planten forse groeivormen aannemen een verklaring kunnen zijn.

Taxonomen gaan er tegenwoordig van uit dat er in Nederland geen zuivere wilde hyacinten meer voorkomen (zie de mededeling in de Heukels' flora, 23ste druk, blz. 122). Er is blijkbaar sprake van bastaardering met een nauw verwante soort, *Hyacinthoides hispanica* (Spaanse hyacint of tuinhycint). Omdat deze bastaarden volledig vruchtbaar zijn ligt het voor de hand om beide "soorten" als ondersoorten op te vatten van de soort *Hyacinthoides non-scripta* die blijkbaar niet meer in zuivere vorm in Nederland aanwezig is. De soort aanduiding *non-scripta* betekent overigens "niet beschreven" wat in dit geval nogal een merkwaardige omschrijving is.

Groeiplaats bastaardzwerm in de bosstrook (Johan Vos)

Conclusie: de Zoetermeerse wilde hyacinten in de bosstrook vormen een prachtig voorbeeld van een zeer vormenrijke bastaardpopulatie van de ondersoorten *non-scripta* en *hispanica*.

De bloemenpracht is er niet minder om!

Weetjes van leden

Grauwe ganzen van het Westerpark tekst Monique Snoek

In het kader van de telling van de grauwe gans en alle nesten/eieren is de gemeente weer rondgevaren.

Ook deze keer waren we met z'n vieren: Mart Hoogkamer, Francis Havekes, Dennis Ofman en ik. Deze keer gingen we 's ochtends naar het vogeleiland in het Westerpark en na een korte pauze in de middag naar de Benthuiserplas.

gedode gans op het vogeleiland (Francis Havekes)

Op het vogeleiland was het al een tijd onrustig. Uit veel nesten ontbraken bij de vorige telling een aantal eieren (predatie). Er werden wel weer nieuwe eieren bij gelegd. Verder zagen we wel 3 of 4 kadavers van een dode gans liggen. Misschien aangeschoten door een jager en op het eiland gestorven?

Maar deze keer werd de oorzaak wel duidelijk: dit is het werk van een vos! Er lagen nu diverse exemplaren met afgebeten kop en een berg losse veren. Dit maal ongeveer 5 dode ganzen. We hebben ook ontlasting van een vos gevonden en de plek waar de vos het water over zwemt

naar het eiland. Heel veel nesten zijn in de steek gelaten. De eieren koud. Een aantal nesten waren nog wel bebroed en een aantal eieren kwamen net uit.

westerpark2013 (Fred Reeder)

In het Westerpark is nu al duidelijk te zien dat het aantal jongen een stuk minder is dan in de voorgaande jaren dat we deze telling hebben gedaan.

Als het zo door gaat is ingrijpen in het grauwe ganzen bestand misschien niet eens nodig en wordt de populatie vanzelf op een natuurlijke weg kleiner...

Op de Benthuiserplas heerst er nog wel rust en de meeste eieren zijn uitgekomen of doen dat binnenkort. We zagen trouwens ook een zwarte stern vliegen, ook wel bijzonder.

Vermeldenswaardige waarnemingen in Zoetermeer

daslook (Fred Reeder)

Sinds een paar jaar staat in het Westerpark de daslook. Niet meer op de plaats waar die het eerst is aangetroffen maar nu een aantal planten aan de zijde van de wijk. Wellicht heeft iemand de natuur een handje geholpen?

keverorchis (Fred Reeder)

Al heel wat jaren staat de keverorchis in deze tijd in bloei. Na een periode dat ze iedere keer uitgestoken werden gaat het nu een stuk beter. Daarom wordt de vindplaats hier niet vermeld.

keverorchis (Fred Reeder)

Volgende Nieuwsbrief:

De volgende nieuwsbrief zal in de eerste helft augustus verschijnen.

Kopij van de leden voor de nieuwsbrief gaarne aan het bekende e-mail adres van Fred Reeder.

Reacties op deze nieuwsbrief gaarne via e-mail richten aan de KNNV Zoetermeer.